

Otázky a odpovědi k novému přístupu EU k pěstování geneticky modifikovaných organismů

Proč Komise dnes přijímá tento soubor opatření a co soubor obsahuje?

Evropská komise v březnu 2010 oznámila, že do léta připraví návrh, jak kombinovat povolovací systém EU založený na vědeckých poznatcích se svobodným rozhodováním členských států ohledně pěstování geneticky modifikovaných organismů (GMO). Tento závazek splnila souborem opatření, který dnes přijala a jenž je plně v souladu se stanoviskem, které vyjádřil předseda Barroso v politických pokynech, jež předložil v září 2009.

Co jsou opatření v oblasti koexistence a co se novým doporučením o koexistenci mění?

Cílem opatření týkajících se koexistence v oblastech, kde se GMO pěstují, je předejít nezáměrné přítomnosti GMO v jiných produktech, zabránit případné ekonomické ztrátě a dopadu stop geneticky modifikovaných plodin v geneticky nemodifikovaných plodinách, jako jsou tradiční a ekologické plodiny.

Zkušenosti z posledních let ukazují, že členské státy potřebují více flexibility, aby mohly při definování opatření zaměřených na organizaci pěstování geneticky modifikovaných konvenčních a ekologických plodin zohlednit své specifické podmínky na místní, regionální a celostátní úrovni.

Nové doporučení o koexistenci uznává, že členské státy mohou přijímat opatření, aby se předešlo nezáměrné přítomnosti GMO v jiných produktech pod 0,9% prahovou hodnotou pro označování. Nebudou-li opatření v oblasti koexistence dostatečná pro to, aby zabránila nezáměrné přítomnosti GMO v tradičních nebo ekologických plodinách, mohou členské státy omezit na svém území pěstování GMO na velkých plochách. Tato opatření na omezení musejí být úměrná sledovanému cíli (tj. ochraně specifických potřeb konvenčního a ekologického zemědělství).

V roce 2009 Komise zveřejnila druhou zprávu o vnitrostátních strategiích v oblasti koexistence geneticky modifikovaných plodin s konvenčním a ekologickým zemědělstvím. Ze zprávy vyplývá, že 15 členských států přijalo právní předpisy v oblasti koexistence a tři další oznámily, že zpracovaly předlohy těchto předpisů.

Evropský úřad pro koexistenci (European Coexistence Bureau - ECoB) vypracovává spolu s členskými státy osvědčené postupy pro koexistenci, ve kterých se přihlíží ke skutečnosti, že členské státy potřebují flexibilitu, aby se mohly přizpůsobit svým místním a regionálním podmínkám.

Více informací o Evropském úřadu pro koexistenci naleznete na internetových stránkách: <http://ecob.jrc.ec.europa.eu/>

Jaký je současný postup povolování pěstování GMO?

GMO se na úrovni EU povolují v jednotlivých případech na základě konkrétního použití uvedeného v žádosti dané společností po kladném hodnocení rizik pro zdraví a životní prostředí. Žádosti o pěstování GMO lze podávat na základě nařízení (ES) č. 1829/2003 o geneticky modifikovaných potravinách a krmivech, pokud mají být tyto GMO používány jako výchozí materiál pro výrobu potravin a krmiv. GMO lze také povolit na základě směrnice o záměrném uvolňování geneticky modifikovaných organismů do životního prostředí (směrnice 2001/18/ES) pro jiné použití než u potravin či krmiv. V obou případech hrají členské státy významnou roli, neboť provádějí počáteční hodnocení rizika GMO určených pro pěstování.

Více informací o postupech povolování viz:

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/10/58>

Jaké změny současných právních předpisů Komise navrhuje?

Navrhovaná změna právních předpisů spočívá v doplnění jednoho článku do směrnice 2001/18/ES, který výslovně umožňuje členským státům, aby omezily nebo zakázaly pěstování GMO na svém území. Členské státy tak mohou učinit z jakýchkoli důvodů odlišných od těch, které jsou zahrnuty do hodnocení rizik pro zdraví a životní prostředí v rámci postupu EU pro povolování. Tento návrh tedy členské státy opravňuje k rozhodování o pěstování GMO.

Poté, co daná změna právních předpisů vstoupí v platnost, budou moci členské státy omezovat nebo zakazovat pěstování všech nebo určitých GMO na celém svém území nebo jeho části. Tato změna bude platit pro všechny GMO, které byly povoleny za účelem pěstování v EU buď na základě směrnice 2001/18/ES, nebo nařízení (ES) č. 1829/2003. Podle tohoto návrhu smějí členské státy přijímat pouze opatření proti pěstování GMO. Nesmějí přijímat opatření, kterými by zakazovaly dovoz a/nebo uvádění povoleného geneticky modifikovaného osiva na trh v EU.

Pěstují se již v EU nějaké GMO?

Ano. Existuje **jedna geneticky modifikovaná kukuřice MON810**, která se pěstuje v EU pro komerční účely. Cílem genetické modifikace tohoto produktu je jeho ochrana před škůdcem – evropským zavíječem kukuřičným. Byla povolena v roce 1998.

Pěstování a průmyslové zpracování **geneticky modifikovaných škrobových brambor**, známých jako „Amflora“, bylo povoleno dne 2. března 2010. Tyto brambory mají zvýšený obsah amylopektinového škrobu. Tento škrob je určen k průmyslovému použití, například k výrobě papíru.

Jaké geneticky modifikované rostliny jsou povoleny v EU pro využití v krmivech a/nebo potravinách?

Kromě pěstování GMO podléhá povolení EU i jejich uvádění na trh EU a využívání produktů z nich získaných v potravinovém a krmivovém řetězci.

K dnešnímu dni obsahuje seznam povolených GMO také **jeden produkt z cukrové řepy, tři produkty ze sójových bobů, tři produkty z řepky olejné, šest produktů z bavlny a 17 produktů z kukuřice.**

Jedním GMO, který byl povolen v nedávné době, jsou škrobové brambory „Amflora“. Stejně jako konvenční škrobové brambory nejsou ani brambory „Amflora“ určeny pro použití jako potravina. Vedlejší produkt škrobových brambor (jejich dřeň) je povolen pro použití jako krmivo. Náhodná nebo technicky nevyhnutelná přítomnost těchto brambor v potravinách nebo krmivu pro zvířata je povolena až do výše 0,9 %.

Seznam povolených geneticky modifikovaných rostlin a přesný rozsah působnosti jejich povolení je k dispozici v registru EU pro geneticky modifikované potraviny a krmiva, který je dostupný na adrese: http://ec.europa.eu/food/dyna/gm_register/index_en.cfm

Zakázaly již členské státy pěstování GMO?

Šest členských států (Rakousko, Maďarsko, Francie, Řecko, Německo a Lucembursko) přijalo ochranná opatření a zakázalo pěstování geneticky modifikované kukuřice MON810 na svém území. Kromě toho Rakousko, Lucembursko a Maďarsko informovaly Komisi o zákazu pěstování brambor „Amflora“. Polsko zavedlo právní předpisy zakazující uvádění veškerého geneticky modifikovaného osiva na trh.

Členské státy by mohly nyní znovu zvážit svá ochranná opatření ohledně pěstování GMO v případech, které nejsou vědecky podložené, a spíše používat dnes přijaté pružnější doporučení týkající se koexistence, aby předešly nezáměrné přítomnosti GMO v jiných plodinách.

Poté, co vstoupí v platnost dnes navržené doplnění příslušného článku směrnice 2001/18/ES, budou moci členské státy omezit nebo zakázat pěstování GMO, aniž by se musely uchýlovat k ochranné doložce v případě, kdy nebylo zjištěno žádné nové vědecky podložené riziko.

Existují nějaké jiné GMO určené k pěstování, o nichž by mohla EU rozhodnout před vstupem této změny právních předpisů v platnost?

V různých stádiích posuzování je více než deset žádostí o povolení pěstování GMO (nebo o obnovu povolení).

Čtyři GMO jsou již v pokročilé fázi procesu posuzování. Získaly příznivé stanovisko Evropského úřadu pro bezpečnost potravin (EFSA) a postup jejich povolování (nebo obnovy povolení) v současné době probíhá. V červnu 2009 přijal EFSA příznivé stanovisko ohledně **obnovy povolení pro kukuřici MON810**, která zajišťuje rostlině ochranu před některými hmyzími škůdci. Dále jde o dva produkty geneticky modifikované kukuřice – **Bt kukuřice 1507 (žádost podaná společností Pioneer)** a **Bt kukuřice řady Bt 11 (žádost podaná společností Syngenta)** – které rovněž zajišťují rostlině ochranu před některými hmyzími škůdci. Příznivá stanoviska EFSA byla přijata v lednu 2005 a dubnu 2005 a o návrzích rozhodnutí o povolení těchto dvou GMO se hlasovalo dne 25. února 2009 v rámci regulativního výboru zřízeného na základě směrnice 2001/18/ES. Nezískaly však potřebnou kvalifikovanou většinu. Čtvrtým produktem je kukuřice **NK 603 (žádost podaná společností Monsanto)**, která je odolná vůči herbicidu RoundUp. EFSA přijal příznivé stanovisko o tomto produktu v červnu 2009.

Z procedurálního hlediska by bylo v případě MON810 a NK603 dalším krokem předložení návrhu rozhodnutí Stálému výboru pro potravinový řetězec a zdraví zvířat (SCoFCAH) (první krok postupu projednávání ve výborech). Bt 11 a Bt 1507 se nacházejí v postupu projednávání ve výborech a dalším procedurálním krokem bude předložení rozhodnutí Radě.

K jakým zlepšením hodnocení rizika GMO pro životní prostředí došlo od žádosti Rady v prosinci 2008?

Komise a EFSA spolupracují s členskými státy na konkrétních oblastech zlepšení provádění právních předpisů týkajících se GMO, které byly identifikovány v závěrech Rady pro životní prostředí v roce 2008.

Probíhá aktualizace pokynů EFSA pro hodnocení rizika pro životní prostředí, která se týká specifických oblastí požadovaných Radou. Vzhledem ke složitosti daného tématu, k potřebě zajistit široký proces konzultací a k vysokému počtu připomínek veřejnosti (přibližně 500) se předpokládá, že EFSA dokončí pokyny v listopadu 2010. Komise poté tyto pokyny projedná s členskými státy, aby se s jejich souhlasem staly normou.

Kromě toho vede EFSA dialog s členskými státy a zúčastněnými stranami, aby mohly přispět k jeho vědecké práci. EFSA vytvořil síť expertů z členských států pro výměnu vědeckých poznatků a zkušeností. EFSA také posuzuje všechny připomínky členských států v průběhu celého procesu hodnocení rizik.

EFSA také disponuje komplexním souborem vnitřních mechanismů a pracovních postupů, jež slouží k zajištění nezávislosti vědecké práce jeho vědeckého výboru a panelů, včetně komplexní politiky týkající se prohlášení o zájmu pro své odborníky. EFSA tuto politiku pravidelně reviduje a s podporou Komise bude nadále důkladně kontrolovat nezávislost svých odborníků.

Komise nyní zkoumá, jakým způsobem by bylo možné ještě více posílit monitorování geneticky modifikovaných plodin po jejich uvedení na trh z hlediska životního prostředí, a to v souladu s ustanoveními stávajících právních předpisů a se závěry Rady pro životní prostředí z roku 2008.

Kdy Komise dokončí zprávu o sociálních a ekonomických dopadech GMO?

V prosinci 2008 Rada požádala Komisi, aby do června 2010 vypracovala zprávu o sociálních a ekonomických dopadech GMO.

Tato zpráva by měla být založena na informacích, které poskytly členské státy, které vyvinuly velké úsilí za účelem shromáždění informací o sociálních a ekonomických dopadech GMO, a zejména jejich pěstování. Avšak **vzhledem k tomu, že příspěvky členských států dorazily později, než se čekalo**, dokončí Komise svoji zprávu do konce roku 2010. Tato zpráva bude pak předložena Evropskému parlamentu a Radě k posouzení a dalšímu projednání.

Dá se očekávat, že postup povolování GMO se zrychlí a že plocha, na které se v EU pěstují GMO, se zvětší?

Povolování se nebudou udělovat rychleji a požadavky na hodnocení rizik pro životní prostředí, které stanoví právní předpisy, nebudou méně přísné. Návrh, který dnes Komise přijala, na těchto požadavcích nic nemění. Naopak již bylo zahájeno provádění závěrů Rady z roku 2008. Kromě toho, pro Komisi zůstává prioritou v oblasti pěstování GMO zajištění hodnocení bezpečnosti s použitím nejvyšších vědeckých standardů a posílení monitorování.

Více informací viz:

http://ec.europa.eu/food/food/biotechnology/index_en.htm